

PROFESSIONAL TA'LIM-OTM, DUALTA'LIM TIZIMINI QURISHNING METODOLOGIK ASOSLARI VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI TAHLILI

Toshmirzayeva Muhayyo Maxkambayevna
Namangan Davlat Universiteti 1-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya. Kasbiy ta'limni tadqiq etgan bir qator olimlarning ta'kidlashicha, uning mustaqil ta'lim sohasi sifatida vujudga kelishi va rivojlanishi o'tgan yillar davomida aynan empirik xususiyatga ega bo'lgan, ya'ni talab qilingan darajada ilmiy-nazariy va metodologik dalil-isbotga ega bo'lmagan. Shu bois, shubhasiz kasbiy ta'limning yangi sifat ko'rsatkichi o'zining rivojlanishi va amal qilishida ilmiy yondashuvga tayanmoqda, desak mubolag'a bo'lmaydi. Kasbiy ta'lim sohasidagi tadqiqotlar tobora chuqur va har taraflama xususiyatga ega bo'lib, bu o'z navbatida kasbiy ta'lim pedagoglarini tayyorlashda to'laqonli ilmiy asoslangan mazmun berishi, unga mustahkam metodologik asosni ta'minlashi mumkin.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, kasbiy ta'lim, professional ta'lim, ta'lim tizimi va dasturlari

ANALYSIS OF THE METHODOLOGICAL BASIS AND ADVANCED FOREIGN EXPERIENCES OF BUILDING A SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION, DUAL EDUCATION

Toshmirzaeva Muhayyo Makhkambaevna
Namangan State University 1st stage basic doctoral student

Abstract. A number of scientists who researched vocational education stated that its emergence and development as an independent field of education over the past years had an empirical nature and had the required scientific-theoretical and methodological evidence. didn't happen Therefore, it is no exaggeration to say that the new quality indicator of professional education relies on a scientific approach in its development and implementation. Researches in the field of professional education are increasingly deep and comprehensive in nature, which in turn can provide a fully scientifically based content and provide a solid methodological basis for the training of professional education pedagogues.

Key words: dual education, professional education, professional education, educational system and programs

АНАЛИЗ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ ОСНОВЫ И ПЕРЕДОВОГО ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ПОСТРОЕНИЯ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ, ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Таширзаева Мухайё Макхамбаевна
Базовый докторант 1 ступени Наманганского государственного университета

Аннотация. Ряд ученых, исследовавших профессиональное образование, констатировали, что его возникновение и развитие как самостоятельной области образования в последние годы носили эмпирический характер и имели необходимые научно-теоретические и методологические обоснования. не произошло Поэтому не будет преувеличением сказать, что новый показатель качества профессионального образования опирается на научный подход при его разработке и внедрении. Исследования в области профессионального образования приобретают все более глубокий и комплексный характер, что, в свою очередь, может обеспечить вполне научно обоснованное содержание и обеспечить прочную методологическую основу подготовки педагогов профессионального образования.

Ключевые слова: дуальное образование, профессиональное образование, профессиональное образование, образовательная система и программы.

Kasbiy ta'lim jarayonlarini takomillashtirish, uni insonparvarlashtirish, bitiruvchilarni tayyorlash sifatini oshirish, ular tomonidan zamonaviy samarali pedagogik texnologiyalarni

egallash masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlar katta ahamiyatga ega (K.Ya.Vazina [50], A.O.Velijanina, M.V.Goronovich, V.I. Kondrux, O.M.Kuznesova, Ye.V. Romanov, M.L.Shkurkin, L.A.Shkutina, M.V.Shurkina va boshqalar.

Mazkur tadqiqotlarni tahlil qilish va tadqiqot natijalarini umumlashtirish kasbiy ta'limning o'ziga xos pedagogik fenomen sifatida yaxlitligini asoslaydigan metodologik ahamiyatga ega o'lchamlari va sifatlarini ajratishga imkon beradi.

Ushbu nuqtai nazardan tadqiqotchilar tomonidan kasbiy ta'limning ichki mazmun-mohiyatli birlikning asoslari sifatida ajratiladigan tamoyillari asosiy ahamiyatga ega. Ularni ikkita asosiy guruhga birlashtirish mumkin:

har qanday ta'lim tizimlarining shakllanish xususiyatlarini aks ettiruvchi, ularning tarkibiy va funksional birligi, o'zaro aloqadorligi va uni tashkil qiluvchi unsurlar orasidagi o'zaro munosabatni ta'minlovchi umummetodologik tamoyillar;

mazkur muayyan maxsus ta'lim tarmog'ining tizimli tashkil topishi, mazmun-mohiyatli xususiyatlarini aks ettiruvchi xususiy metodologik tamoyillar.

Tadqiqotimiz nuqtai nazaridan umummetodologik tamoyillarga quyidagi tamoyillar kiradi:

Tizimlilik tamoyili mazmuni va tarkibiga ko'ra barcha murakkab obyektlarning umumiy xususiyatini aks ettiradi.

Sinergizm tamoyili o'zini o'zi tashkil qilish, o'zini o'zi rivojlantirish, ochiq tizimlar (ta'lim muassasasi, fakultet, kafedra, bo'lim, shaxs) kabilarning tashqi muhit, yuqoriroq tartibli tizimlar bilan faol aloqadorligidan iborat o'zaro hayot faoliyati mohiyatini ochib beruvchi boshqaruv tizimlarining faolligi, buning hisobiga o'zini o'zi tashkil qilishi va rivojlanishi. Ushbu tamoyil subyektiv ta'lim jarayonlarining obyektiv jarayonlarning ro'y berishiga ta'sirini hisobga olishni taqozo etadi.

Vazifalarni faollashtirish tamoyili har qanday tashkilotning eng muhim tomonini aks ettiradi. Bu tizim sifatlarining funksional (maqsadga muvofiq) ahamiyatga ega bo'lish jarayonini bildirib, oxirgisi uni rivojlantirish va saqlashning asosi hisoblanadi. Mazkur tamoyilni ajratib ko'rsatgan V.A.Fyodorovning ta'kidlashicha, ushbu tamoyildan o'zgarib borayotgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitda kasbiy ta'limni rivojlantirishning tashkiliy asosini yaratish bo'yicha alohida muhim qonun-qoida kelib chiqadi.

Boshqaruv samardorligi tamoyili ta'lim tizimini boshqarishda eng kam mehnat, vaqt moliyaviy resurslar va ruhiy kuchlarni sarflashni nazarda tutuvchi optimal yo'l orqali yakuniy maqsadga erishishni aks ettiradi.

Tashkilot va boshqaruvning dualligi tamoyili tizimlarning tadrijiy rivojlanishida ikkilamchi nasliy mexanizmni ajratishni talab qiladi, bunda birinchisi tizimning barqarorligi, unda o'tmishning to'planishini, ikkinchisi esa – o'zgaruvchanlik, kelajak bilimlarning to'planishini belgilaydi. Birinchi omil vaqt oralig'ida tarkibiy axborotni, ikkinchi omil – ehtimolli o'zgarishlarning chegaralari va o'lchamlari to'g'risidagi ma'lumotni ifodalaydi. Kasbiy-pedagogik ta'lim amaliyotida mazkur prinsip tizimni boshqarish, harakatga keltirish va rivojlantirish, tajribani mantiqiy-tarixiy tahlil va innovatsion faoliyatni omilkorlik asosida uzviy bog'lashga yo'naltiradi.

xususiy metodologik tamoyillar umummetodologik tamoyillarning mazmunan o'ziga xos, turli ko'lamli va turli darajadagi modifikatsiyalaridan biri hisoblanadi. Shu bois biz tomonimizdan nazarimizda kasbiy-pedagogik ta'limning o'ziga xos xususiyatini ifodalovchi eng umumiy tamoyillar ajratildi:

Kasbiy-sohaviy va psixologik-pedagogik tayyorgarlikning integrativlik tamoyili, mazkur turdagi ta'limning o'ziga xos ikkilamchi bir butun mohiyatini anglatadi.

Psixologik-pedagogik tayyorgarlikning metodologik ahamiyatligi tamoyili kasbiy ta'lim ikkita tarkibiy tuzilmasi orasidagi munosabatlar xususiyatini ifodalaydi.

Muhandis-pedagogik kasbiy ta'limning iqtisodiyot va mehnat bozorining tarkibiy tuzilishi bilan tizimli asoslanganlik tamoyili. Mazkur tamoyil kasbiy ta'limda ixtisosliklarni ajratish mamlakat iqtisodiy rivojlanishining dolzarb va iloji boricha, istiqbolli extiyojlariga aniq yo'naltirilganligini talab qiladi. Shu munosabat bilan muhandis-pedagogik kasbiy ta'lim dasturlarini, asosiy ta'lim standartlari va kasbiy ta'lim standartlarini, shuningdek boshqa hujjatlarni muvofiqlashtirish muammosi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ta'limning mobilligi (harakatchanligi) tamoyili ta'limning jamiyat ehtiyojlari va mavjud ta'lim tizimining imkoniyatlarini aks ettiruvchi yangi mobil (harakatchan) iqtisodiy tarkibiy shakllarini qidirishni nazarda tutadi.

Ta'lim tizimining ochiqqligi tamoyili. Mazkur tamoyilning ahamiyatliligi shundaki, doimiy ravishda o'zgarib turgan jamiyatda shaxs o'quv muassasasini bitirib chiqishda keskin tarzda o'zgarib ketgan kon'yuktura sharoitiga tushishi mumkin.

Ta'limni fundamentalashtirish va amaliy yo'naltirilganligining birligi tamoyili. Bunda V.i.Baydenkoning ta'kidlashicha, "amaliy faoliyat mazmunini rivojlantirishga yo'naltirilgan aqliy fundament kasbiy mohirlikning muhim omili bo'lib xizmat qiladi, umumiy va kasbiy ta'limni fundamentalizatsiya qilish va ixtisoslashtirish orasidagi kelishmovchilikni hal qilishga yordam beradi".

Bilimlilik va kasbiy ta'lim darajasini bo'linish tamoyili. Uning mohiyati shundaki, ta'lim davrini ikkita bosqichga bo'lish maqsadga muvofiq. Birinchisi vaqt o'tishi bilan eskirmaydigan va umuman olganda kasbiy tayyorgarlikning asosini tashkil qiluvchi fundamental bilimlarni egallashga yo'naltirilgan bo'lishi zarur. ikkinchisi, kasbiy tayyorgarlik deb nomlangan bosqich "bitiruvchini mutaxassis darajasiga etkazish va kelgusi faoliyatga moslashtirishning birinchi pog'onasi"ni o'z ichiga olgan bosqich bo'lib, u "jamiyat va texnologiyalar o'zgarib ulgurmaydigan" nisbatan qisqa muddatli vaqtni o'z ichiga olishi zarur.

Ta'limning ko'ptarmoqliligi tamoyili ta'lim jarayonida qo'shimcha ixtisoslikni egallash imkoniyatini nazarda tutadi. Bu esa kon'yukturaning o'zgarishi sharoitida mutaxassisni ehtiyot qilish va ta'lim yo'nalishlarining ko'pqirraligiga erishish uchun muhimdir.

Tizimlilik tamoyili muhandislik-texnik ta'limni muhokama qilishda tizimli yondashuvni qo'llashni nazarda tutadi.

Tizimli yondashuv umumilmiy metodologik qurol sifatida tizimlarning umumiy nazariyasi qoidalariga asoslanadi (A.P. Averyanov, I.V. Blauberg, D.P. Gorskiy, M.S. Kagan, V.N. Sadovskiy, A.I. Uemov, E.G. Yudin va boshq.), ijtimoiy va gumanitar tadqiqotlarda esa ijtimoiy, xususan pedagogik tadqiqotlarda turli tamoyil (konsepsiyalari)ning qonun-qoidalari qo'llaniladi (V.G. Afanasev, V.P. Bespalko, N.V. Kuzmina, C.A. Sarkisyan, E.H. Stepanov va boshqalar).

Tizimli yondashuv nuqtai nazaridan ko'rib chiqilayotgan hodisa tizim, ya'ni bir biri bilan o'zaro aloqadorlikda bir butun yaxlitlikni tashkil qiluvchi unsurlar majmuasi sifatida qabul qilinadi.

Sinergetik yondashuvning uning asoschisi G.Xaken tomonidan qayd etilgan umumiy nuqtai nazaridan aytish mumkinki, sinergetika tizimlarning vaqt oraliq'ida tadrijiy rivojlanishi o'rganish bilan shug'ullanadi va uni umumiy tizimli tahlilning bir qismi desa bo'ladi, zero tizimli tahlilda tizimning amal qilishi asosida yotgan umumiy prinsiplar asosiy qiziqish uyg'otadi.

Darhaqiqat, turli tabiiy jarayonlar tizimlarida o'zining umumiyligini namoyon qilgan sinergetik qonuniyatlar pedagogik tizimlarda aks etmasligiga hech qanday shak-shubha yo'q. Biroq, aniq fanlar usullarini gumanitar sohaga ko'chirishda, tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, boshqa soha fanlari tushunchalari va qarashlarining ijtimoiy-gumanitar fanlar sohasiga moslashtirishda sezilarli muammolar yuzaga keladi.

Jumladan, T.M. Davydenkoning ta'kidlashicha, sinergetikaning diqqat-markazida mustaqil rivojlanayotgan tizimning statik va dinamik xulq-atvoridagi sifat o'zgarishlari mavjud bo'lsa, rivojlanayotgan pedagogik tizimlarni o'rganishda mazkur yondashuv qat'iy tizim emas, ko'proq "jarayon" tushunchasiga e'tibor qaratadi. Bunday sharoitda tizim tushunchasining o'zi muayyan vaqt oraliq'ida rivojlanadigan va o'zaro aloqador jarayonlarning majmuasi sifatida idrok qilinadi.

Shunday qilib, sinergetikaning metodologik qarashlarini pedagogik hodisalarni tahlil qilishda qo'llash nafaqat ularning mohiyatini har taraflama chuqur tadqiq etishga, balki amaliy pedagogik kasbiy faoliyatni yanada samaraliroq amalga oshirish imkonini berishi mumkin. xususan, ta'lim olishga bo'lgan har qanday bir yoqlama yo'naltirilgan yondashuvning cheklanganligini xoh u kognitiv, ijtimoiy yoki shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ekologik yoki madaniy yondashuv bo'lsin tushunish, pirovardida integrativ ta'lim paradigmasini izlashga

rag'batlantiruvchi omil bo'lib xizmat qilishi mumkin. O'z mohiyatiga ko'ra, ta'limdagi kompetentli yondashuv integrativ xususiyatga egadir.

Ta'limda kompetentli yondashuv tobora dolzarb ahamiyat kasb etganligi sababli "kompetentlik", "kompetensiya", "tayanch kompetensiyalar" tushunchalari yangi ta'lim sifati masalalarini muhokama qilishda tez-tez qo'llanmoqda hamda tobora keng o'z tasdig'ini topmoqda. xorijiy va mamlakatimiz pedagogikasida kompetentlik va kompetensiya tushunchalarini mohiyatini idrok etish, ularning qaysi biri asosiy (universal) hisoblanishi, ularning shakllanish va baholash usullari qanday ekanligini anglash jarayonlari tobora faollashmoqda, shuningdek ushbu tushunchalarga aniqlik kiritish ustida faol muzokaralar olib borilmoqda.

Ko'rib o'tilgan metodologik yondashuvlar va tamoyillar kasbiy ta'limning o'ziga xos tarmog'i bo'lgan kasbiy ta'limni maqsadli ravishda rivojlantirish va maqsadga muvofiq tarzda o'zgartirish uchun fundament vazifasini bajaradi. Ularni qo'llash o'zini o'zi tashkil qilish va o'zini o'zi boshqarish asosida ta'limning tizimlili, yaxlitligini ta'minlash, ta'lim tizimlarining barcha bosqichlari kabi shaxsiy bosqich (ta'lim oluvchi, pedagog)da o'zini o'zi tashkil qilish va o'zini o'zi rivojlantirish mexanizmlariga tayanish imkonini beradi.

Ko'rib chiqilgan metodologik asoslar o'quv jarayonini tashkil qilishda turli ta'lim yondashuvlari, maqsadli-qadriyatli yo'l-yo'riqlar, pedagogik texnologiyalar, turli xil didaktik vositalarni, metodologik bir butunlikni buzmaganda qo'llash imkonini beradi.

Shunday qilib, bizning nazarimizda, tanlangan metodologik asoslar tadqiqotimiz maqsadlariga to'liq mos keladi.

Pedagogikada "dual tizimi" tushunchasi ilk bor Germaniyada 1960 yillarda keyinchalik nemis tilida so'zlashuvchi bir qator mamlakatlar (Avstriya, Shveysariya)da keng tarqalgan kasbiy ta'limni tashkil qilishning yangi shaklini ifodalash uchun qo'llangan.

Angliya, AQSh va boshqa rivojlangan mamlakatlarda kasbiy tayyorlash tizimini modernizatsiya borasida katta ishlar olib borilmoqda. Ularda qo'llanilayotgan zamonaviy o'qitish texnologiyalar (o'qitishning tyutorlik tizimi, o'qitishni ixtisoslashtirish, birigada-individual ta'lim, o'zaro o'qitish yoki o'zaro-maslahat) kasb ta'limi mutaxassislarini intellektual va psixosotsial rivojlanishini, ijodiy o'sishi har tomonlama individual rivojlanishini ta'minlamoqda. "Ochiq ta'lim" imkoniyatlaridan ijdokor, "kamandada ishlash" qobiliyatiga ega, ma'naviy va global aspektlarda faol shaxsni shakllantirish katta e'tibor qaratilmoqda. Ko'plab Yevropa mamlakatlarida kasb ta'limi dasturlari individuallashtirilmoqda va mutaxassislar ana shular asosida kasbiy faoliyatga tayyorlanmoqda (Angliya, Germaniya, Fransiya).

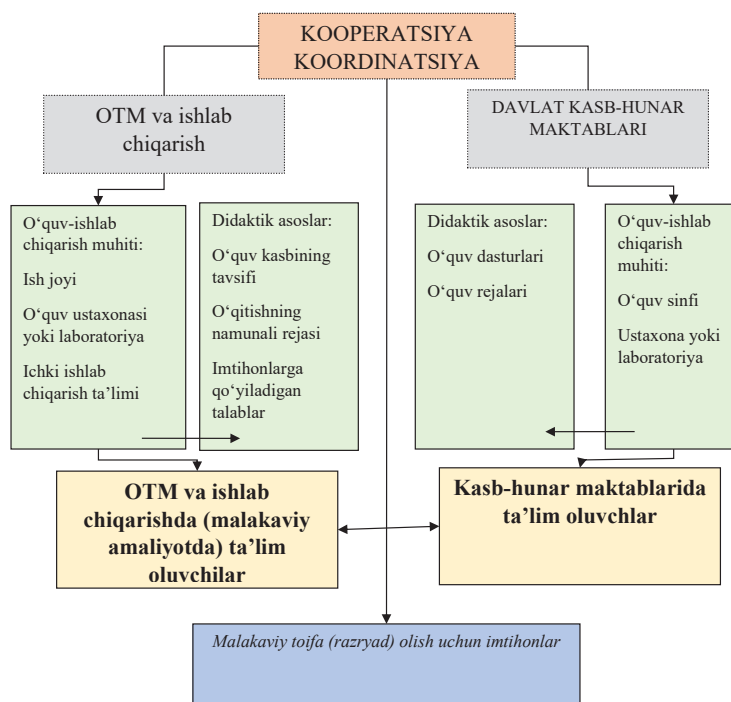
Norvegiyada pedagogik ta'limning ta'lim oluvchilarda nafaqat kasbiy qobiliyat, balki umumiy eruditsiyani rivojlantirishga, insoniy munosabat-larni, jamiyat mentalitetini shakllantiruvchi ma'naviy va madaniy kamolotga erishishga qaratilgan ibratlidir.

Germaniyada kasbiy ta'limning dual tizimi o'z ichiga kasbiy ta'lim, kasbiy o'qitish to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq rasmiy tan olingan ta'limning ikkita mustaqil sohiblariga tegishli tashkiliy va huquqiy munosabatlarini o'z ichiga oladi. Mazkur tizim bitta maqsad – ta'lim oluvchilarni kasbiy tayyorlashni amalga oshiruvchi ikkita turli o'quv ishlab chiqarish muhiti, ya'ni xususiy muassasa va davlat ta'lim maktablarini o'z ichiga oladi.

Muassasaning o'quv-ishlab chiqarish muhiti quyidagilarni o'z ichiga oladi: mehnatiga qisman haq to'lash sharti bilan ta'lim oluvchi uchun ish o'rni; o'quv ustaxonasi va laboratoriya; ishlab chiqarish ichidagi ta'lim.

Kasbiy maktabning o'quv ishlab chiqarish muhiti quyidagilarni nazarda tutadi: o'quv sinfi; ustaxona (yoki laboratoriya).

Nemis tadqiqotchisi Y.Myunx tomonidan 1984 yilda taklif qilingan Germaniyadagi kasbiy ta'lim dual tizimi tarkibiy tuzilishining soddalashtirilgan jadvali 1-rasmda berilgan.



1-rasm. Kasbiy ta'lim dual tizimining tarkibiy tuzilishi Y.Myunx
bo'yicha)

Kasbiy ta'limning dual tizimini tahlil qilishning o'tkazilgan natijalarini umumlashtirgan holda quyidagi xulosalarni qilish mumkin:

dual tizim ikkita turlicha o'quv ishlab chiqarish muhitlari, ya'ni kasbiy ta'limning ikkita normativ-tashkiliy shaklining o'zaro muvofiqlashuvi va kelishilgan o'zaro aloqadorligini ta'minlaydi;

dual tizimning har bir tarkibiy unsuri o'ziga xos tarkibiy tuzilishiga ega bo'lgan (ularning hech biri boshqasining tizimi hisoblanmaydi) mustaqil ta'lim tizimi sifatida ko'rib chiqilishi mumkin;

ular o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik ierarxik emas, aksincha paritet xususiyatga ega, ya'ni ular o'zlarining amal qilishida teng mazmunli va teng huquqlidir;

o'zaro kelishilgan o'zaro aloqadorlikning hal qiluvchi omili yagona ta'lim maqsadi – ta'lim natijasi sifatida muayyan ijtimoiy-kasbiy tavsifga va aniq malakaga ega bo'lgan mutaxassisni tayyorlashdir;

har bir alohida tizim doirasida muayyan didaktik asoslar va kasbiy ta'lim shartlari o'ziga xos bo'lib, muayyan o'quv-ishlab chiqarish muhitining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi;

shu vaqtning o'zida umumiy maqsad ta'limda universallik, aniq didaktik usul va vositalardan mustaqil foydalanish hamda ta'lim oluvchi tomonidan ta'lim olish jarayonida olinishi kerak bo'lgan bilimlarni aks ettiruvchi yagona metodologik asoslarga tayanish zaruratini taqozo etadi;

qaysidir ma'noda asosiy kompetensiyalar asosida qurilgan ta'lim olishni nazarda tutuvchi kompetentlikka yo'naltirilgan ta'limning barcha talablariga javob beradi;

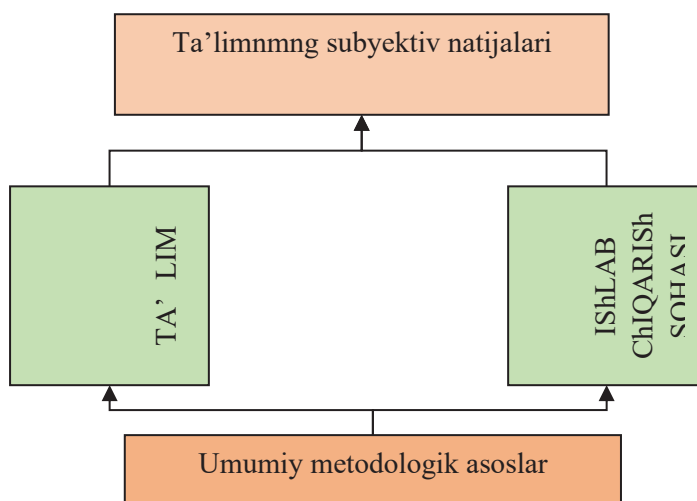
universal sifatlar (asosiy kompetensiyalar)ni shakllantirishga intilish ta'lim usullarining mustaqil ahamiyatini oshirib, ta'lim mazmuni kabi muhim pedagogik vositalarga aylanadilar (kognitiv yo'naltirilgan ta'limdan farqli ravishda mazmun hal qiluvchi rol o'ynagani kabi ta'lim usullari yordamchi rol o'ynaydi).

Shu bilan bir vaqtning o'zida kasbiy ta'lim dual tizimining mohiyatli, invariantiv xususiyatlari uning o'ziga xos tashkil topgan kasbiy ta'lim modeli sifatida ham o'rta maxsus va oliy kasbiy ta'limning istiqbolli va maqsadga muvofiqligini asoslaydi. Uning o'ziga xos

ahamiyati shundaki, ushbu tizim ishlab chiqarish va ta'lim sohalaridagi munosabatlarning bir biridan uzilishi, tarqoqligini engib o'tishga imkon beradi. Pirovardida, bu mamlakatimizda yuzaga kelgan ijtimoiy vaziyatning obyektiv voqeligi hisoblanib, u o'z navbatida ikkala sohaning rivojlanishi va amal qilishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Mazkur uzilishni engish, ishlab chiqarish va kasb-hunar kadrlarini tayyorlovchi ta'lim tuzilmalari orasida maqsadga muvofiq va kelishilgan o'zaro aloqani o'rnatish eng dolzarb muammolardan biri bo'lib, uni hal qilish mutaxassislarini tayyorlash sifati va mamlakatning ishlab chiqarish sohasi faoliyatining sifatiga bog'liqdir.

Yuqorida qayd etilgan dallilardan kelib chiqib qayd etish mumkinki, duallik kasbiy ta'limning metodologik tavsifi sifatida tashkiliy jihatdan turlicha shaklga ega ta'lim doirasida mutaxassislar tayyorlash bo'yicha ta'lim va ishlab chiqarish sohalarining kelishilgan aloqadorligini yagona metodologik asoslarda qurishni nazarda tutadi.

Kasbiy ta'limni dual tashkil qilishning umumlashtirilgan chizmasi 2-rasmda keltirilgan.



2-rasm. Kasbiy ta'limni dual tashkil qilishning umumlashtirilgan chizmasi

Biroq, muayyan sohalar doirasida va kasbiy ta'limning turli darajasida ta'limni dual tashkil qilishning umumiy metodologik tamoyillarini qo'llash kasbiy ta'limning mazkur turini hisobga olgan holda tegishli moslashishni talab qiladi.

Umuman olganda dissertatsiya tadqiqoti bo'yicha olib borilgan tahlillar natijasida quyidagi kamchiliklar borligi aniqlandi:

1. Kasb-hunar maktablari va OTM dual ta'lim tizimida o'quvchilarni kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishni mazmunan rivojlantirilmaganligi;
2. Kasb-hunar maktablari va OTM dual ta'lim tizimida o'quvchilarni kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishni modellashtirilmaganligi;
3. Kasb-hunar maktablari va OTM dual ta'lim tizimida o'quvchilarni kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishni texnologiyasni takomillashtirilmaganligi;
4. Kasb-hunar maktablari va OTM dual ta'lim tizimida o'quvchilarni kasbiy kompetensiyalarini shakllanganlik darajalarini baholash mexanizmlarini takomillashtirilmaganligi, taklif va tavsiyalar ishlab chiqilmaganligi.

Mazkur kamchiliklarni echimlari dissertatsiyaning keyingi boblarida batafsil keltirib o'tiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Akramova D.G'. Talabalarni xavfsiz kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari "Mug'allim ham uzliksiz bilimlendirio'" jurnalini. Nukus-2021 yil, 3/3 soni. –B. 92-94.

2. Akramova D.G'. Pedagogical psychlogical aspects of the safety problem Spectrum journal of Innovation, Reforms and Development Volime 08.oct.2022 ISSN(E) 2751-1731 Website www.sjird.journalspark.org. – Pp. 53-57.

3. Akramova D.G'. Bo'lajak qurilish muhanlislarini havfsiz kasbiy faoliyatga tayyorlash omillari // "Pedagogs" international research journal. ISSN: 2181-4027_SJIF: 4.995 www.

pedagoglar.uz Volume-8, Issue-2, April – 2022 y. –Pp. 20-27.

4.Akramova D.G`. Ustoz tomonidan talabalarga mustaqil ishlarni tayyorlashning o`rgatilishi // Uzluksiz ta`lim ilmiy-uslubiy jurnali. 2021y. Maxsus son. –B. 45-49.

5. Akramova D.G`. Modern requirements for preparing students for professional activities in technical universities. abstracts of IV International scientific and practical conference. January 10-12, 2022 y. Stockholm, Sweden – Pp. 363-365.

6.Akramova D.G`. Qurilish ishlarida hayot xavfsizlini mohiyati // Modern scientific research. Dekabr-2022 ISSN2181-2675. – Pp. 161-166.

7. Akramova D.G`. Talabalarni kasbiy faoliyat xavfsizligiga tayyorlashning tashkiliy pedagogik jihatlari // Modern scientific research. Dekabr-2022. ISSN2181-2675. – Pp. 167-173.

8.Akramova D.G`. Hayot faoliyati xavfsizligi. O`quv qo`llanma. Namangan – 2023 yil. – 148 b.

9.Akramova D.G`va boshq. Mutaxassislarni shakllantirishda mustaqil ta`limning o`rni va ro`li // “Zamonaviy Mashinasozlikda Innovation Texnologiyalarni qo`llashning ilmiy asoslari tajriba va istiqbollar” mavzusida xalqaro miqyosida ilmiy-amaliy konferensiya. Namangan shahri, 23-24sentyabr 2022 yil, – Pp. 335-339.

10.Akramova D. G`, Raxmonov B.Y. Metodik ishlarni bajarishda pedagogning o`rni // «Qurilishda innovatsiyalar, binolar va inshootlarning seysmik xavfsizligi» Xalqaro miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya Namangan 15-17 dekabr, 2022 yil., – B. 1275-1278.

11.Akramova D. G`.Talabalarning kasbiy faoliyat xavfsizligiga tayyorlash // “Biologiya fanlarining dolzarb masalalari, muammo va echimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Qo`qon 2022-yil 25- may. – B.102-104.